

42. ARCHY

ročníku 1938. sbírka III.

ministrace (expedice): Stará Říše, Morava

Naprostá jistota úspor,

nejvýhodnější úrokování v rámci zákonných ustanovení. Spoření v dětských střídančkách a střídacích hodinách. Vyspělá služba přespolním vkladatelům. Rádi posloužíme informacemi.

ÍČKY ZA VÝHODNÝCH PODMÍNEK

na hypotéky, směnky, cenné papíry
a obřávky platů.

SLOUŽÍME SVÝM ZÁKAZNÍKŮM,

sloužíme kraji a jeho potřebám.

LIDOVÁ A ZEMĚDĚLSKÁ ZÁLOŽNA

V OPAVĚ, Masarykova ul. 39.

ODBOČKA V HRANICÍCH,

Žerotínovo náměstí 26.

PLATEBNY:

42. archy v květnu léta Páně 1938 obsahují:

<i>Meditace o Bohu</i> od Maurice Blondela	4
Doslov k Šteyrovu Kancionálu	1
Paris Gütersloh, <i>U nás doma</i> (s podobiznou)	4
Hans Carossa, <i>Městečko na dlani světové</i>	2
Balmes: <i>Umění, jak dojíti pravdy</i> (pokračování) .	4
Paul Kornfeld: <i>Setkání</i> .	12
Hans Watzlik: <i>Jirina</i>	1
D. H. Sarnetzki: <i>Básníci, věda a denní kritika</i>	4
Za † Františkem Odvalilem	2
Stát a umění	2
Bibliografických	4

Uspořádal a vydal Vilém Opatrný, Praha-Strašnice 980.

ARCHY vychází šestkrát do roka. Předplatné na rok 1938 je 33 Kč, pro studenty 28 Kč. Jednotlivá čísla za 6 Kč. Tiskem V. Vokolka a syna v Pardubicích, V. Horáka v Prostějově, V. Dvořáka v Mor. Budějovicích, F. Bartoše v Přerově a J. Muchy ve Velkém Meziříčí. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Brně číslo 10013 - IIIa - 1937. Podací úřad Stará Říše.

Naprostá jistota úspor,

nejvýhodnější úrokování v rámci zákonných ustanovení. Spoření v dětských střídaných a střídacích hodinách. Vyspělá služba přespolním vkladatelům. Rádi posloužíme informacemi.

ČKY ZA VÝHODNÝCH PODMÍNEK

na hypotéky, směnky, cenné papíry a obstarávky platů.

SLOUŽÍME SVÝM ZÁKAZNÍKŮM,
sloužíme kraji a jeho potřebám.

LIDOVÁ A ZEMĚDĚLSKÁ ZÁLOŽNA

V OPAVĚ, Masarykova ul. 39.

ODBOČKA V HRANICÍCH,
Žerotínovo náměstí 26.

PLATEBNÝ:

42. archy v květnu léta Páně 1938 obsahují:

<i>Meditace o Bohu od Maurice Blondela</i>	4
Doslov k Šteyrovu Kancionálu	1
Paris Gütersloh, <i>U nás doma</i> (s podobiznou)	4
Hans Carossa, <i>Městečko na dlani světcové</i>	2
Balmes: <i>Umění, jak dojít pravdy</i> (pokračování)	4
Paul Kornfeld: <i>Setkání</i> .	12
Hans Watzlik: <i>Jiřina</i>	1
D. H. Sarnetzki: <i>Básníci, věda a denní kritika</i>	4
Za 1. Františkem Odvalilem	2
Stát a umění . . .	2
Bibliografických	4

Uspořádal a vydal *Vilém Opátrný*, Praha-Strašnice 980.

ARCHY vycházejí šestkrát do roka. Předplatné na rok 1938 je 33 Kč, pro studenty 28 Kč. Jednotlivá čísla za 6 Kč. Tiskem V. Vokolka a syna v Pardubicích, V. Horáka v Prostějově, V. Dvořáka v Mor. Budějovicích, F. Bartoše v Přerově a J. Muchy ve Velkém Meziříčí. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Brně číslo 10013 - IIIa - 1937. Podací úřad Stará Říše.

EPIKA

knihovna světových románů, rediguje Jan Čep

dosud vyšlo: 11 mistrů prózy ze všech končin světa

1. **G. Zernatto: ŽIVOT NARUBY (Rakousko).** Román prostého člověka, jenž se dostane pro pytláckou vášeň na křivé cesty světské spravedlnosti. Přel. J. Fučíková. 196 str. Brož. 18 Kč, váz. 28 Kč.
2. **R. Gallegos: DOÑA BARBARA (Venezuela).** Román z venezuelské savany o ženě poloindiánského původu, jež se usadí mezi dvěma zneprátenými rody, chystajíc se zničit jejich majetek i duše. Přel. J. Čep. 276 str. Brož. 25 Kč, váz. 35 Kč.
3. **E. Claes: SYN PO TÁTOVI (Holandsko).** Román plný radostné pohody o světsky veselém otci Broosovi, povedené kopě, jež překypuje rozpustilostí a o synu Kubíkovi, který je určen pro život klášterní. Rozebráno.
4. **E. S. Zarembina: JANINO PUTOVÁNÍ (Polsko).** Cesta za láskou čisté dívky, hrdinsky vzdorující ďábelskému prostředí svého domova. Přel. St. Minařík. 260 str. Brož. 22 Kč, váz. 32 Kč.
5. **J. Oleša: ZÁVIST (Rusko).** Román o tvůrcích a vyděděncích sovětské výstavby. Přel. S. Pírková. 136 str. Brož. 13 Kč, váz. 23 Kč.
6. **M. Webbová: DŮM U VODY (Anglie).** Román z doby napoleonských válek, jehož dějištěm je osamělý dvorec na břehu velkého rybníka, opředeného tajemnými pověstmi. Přel. Anna Kučerová. 294 str. Brož. 28 Kč, váz. 38 Kč.
7. **M. L. Guzmán: KRVAVÝ DEŠŤ (Mexiko).** Dramatický román z mexické revoluce. Přel. Zdeněk Šmíd. 213 str. Brož. 20 Kč, váz. 30 Kč.
8. **Anton Coolen: ROMANCE Z BRABANTU (Belgie).** Román dobré vlámské tradice líčící život brabantské vesnice. Přel. Lída Faltová. 169 str. Brož. 17 Kč, váz. 27 Kč.
9. **Rafaele Calzimi: BENÁTSKÁ KOMEDIANTKA (Italie).** Román z dvorského a divadelního prostředí na konci 18. stol., který nám předvádí Benátky na sklonku jejich slávy. 348 str. Přel. J. Kostohryz. Brož. 32 Kč, váz. 42 Kč.
10. **G. Bernanos: DENÍK VENKOVSKÉHO FARAŘE (Francie).** Román vnitřních osudů venkovského kněze, který vzbudil ve Francii pravou sensaci. Poctěno cenou Francouzské akademie. Přel. Jan Čep. 288 str. Brož. 27 Kč, váz. 37 Kč.
11. **René Schickele: VDOVA UKRUTNICE (Alsasko).** Román o francouzské Rivière, kde se rozpřádá hravý a zároveň tragický příběh čisté lásky v kraji oliv a révy. Z němčiny přel. Václav Renč. 324 str. Brož. 30 Kč, váz. 40 Kč.

Dodá každý knihkupec.

MELANTRICH.

MEDITACE MAURICE BLONDELA

(Odpověď na anketu o Bohu.)

Pane!

Jsem na vahách, mám-li odpovědět na vaše naléhavé otázky, jejichž výrazy neobyčejně rozmanité přicházejí vhod – nebo působí těžké rozpaky – duchům nevěřícím nebo duším zbožným. Ostýcháme se poněkud vyznávatí vážně opravdová přesvědčení a rozmlouvati o Bohu na tržišti mezi polykačem ohně a krásnou Fatmou, věšt-kyní. Ostatně svatý Pavel mluvil přece před aeropagem, posluchačstvem nepříznivějším. A poně- vadž mezi vašimi čtenáři je jistě několik Dionysiů, může katolický filosof, i když není apoštolem, přemoci svůj silný, mnohonásobný odpor, aby vydal své svědectví vnímavým duchům. Jsem ostatně prostý odborník snažící se o formální přesnost a nemohu podati nic než paradoxní staré věci.

Myslím, že ateistů není, a že v pravém smyslu

slova ani nemohou býti. Ale tím více jde o to, abychom pochopili, co značí „věřiti v Boha“, „croire à Dieu“ a „croire en Dieu“.

Není atheistů. Opravdu myslíme a jednáme jako lidé jen tenkrát, když nepřijímáme prostě a beze všeho to, co je dáno, když si myslíme, že by věci mohly, ba měly býti jinačí, než jsou, když si je tedy představujeme zrušené a předělané, když stále podkládáme nebo dosazujeme jinou skutečnost než ta, která tu jest. To je fakt v pravém smyslu slova lidský, obecný a nezbytný. A tato schopnost neustále činná, že si totiž umíme odmysliti věci skutečně dané, že je ovládáme, že je měníme, vyjadřuje, předcházejíc všechny úvahy a všechny výklady, tvrzení přirozené a nezrušitelné, tvrzení, že za naším světem je „jiný svět“; a toto tvrzení se objevuje hned v prvních stopách prehistorie a přetrvává všechno vědecké popírání. Ale dejme tomu, že by se nám ten záhadný „jiný svět“ náhlým a plným odhalením zjevil, mohlo by se zajisté státi, že bychom musili přiznati své iluze a své omyly: Ergo erravimus! ale nemohli bychom si mysliti, že jsme naprosto nic nevěděli: non ignoravimus. A v tomto smyslu je hluboko v každém vědomí „jazyk všem známý“ a vnitřní princip usuzování.

Mohu tento „vnitřní jiný svět“, jehož se ani mé myšlení ani mé konání nemůže zbaviti, aspoň v něm chovati přesně uzavřen? Nemohu. Je tak úplně nezbytným opěrným bodem, který mi jediné dává možnost poznávati a přeměňovati svět, že je nemožné, abych jej netvrdil absolutně: nemohu jej zrovna tak uvést na své myšlení (místo abych své myšlení uváděl na něj), jako nemohu sám sebe vzít pod paží a vyzdvihnouti se. Vím tedy na základě rozumného přesvědčení jakož i na základě rozumového důkazu, že jest a že nemůže nebyti. A nejde tu jen o neúplné a zdlouhavé usuzování, o nepravé a záměnné důkazy: jde o celý postup mého života, o všechny podmínky mého vědomí, o všechny závěry mé zkušenosti, o všechny bedlivě pozorované úkony mého uvažování, o celou technickou soustavu mého nejsouvislejšího myšlení. Třeba říci ještě více. Nejen, že se tato jistota zakládá na celosti mého poznání a mého snažení jako na všeobecnosti objektů, které se vnucují mé mysli nebo vydražďují mou vůli, nýbrž nevnímals bych, nežádal bych, anibych nechtěl naprosto nic imanentního a částečného, kdybych (nějakým způsobem snad anonymním nebo pseudonymním, ale účinným) při tom neuznával nevyslovené potvrzování,

skrytou a činnou přítomnost toho transcendentního, co nazývám Bohem. Toto přesvědčení je po stránce síly, hloubky a významnosti původnější, podstatnější, cennější než kterékoli jiné, poněvadž by žádné jiné nebylo bez něho v pravdě vysvětlitelné, skutečné, možné a poněvadž je všecko ostatní, opírajíce se ve skutečnosti skryté o ně, ještě více potvrzují; a to ještě je málo: poněvadž by všechna ostatní mohla nebyti a jen to jediné přesvědčení nezbytně a konkrétně jest.

Proto, aby se vyznačila povaha – zároveň životná, rozumová a totální – této jistoty (která nepřestává na spekulativním nebo osamoceném tvrzení a která užívá všech schopností bytosti), chápeme se bezděky nejbohatšího a nejvroucnějšího výrazu víry. Věříme v Boha (On „croit à Dieu“.) A tím se také, jak hned uvidíme, může věřiti, že se nevěří v Boha (à Dieu).

A jsou lidé, kteří opravdu nevěří v Boha (en Dieu). Co značí tedy věřiti v Boha („croire en Dieu“)? - Spekulativní práce rozumu tíhne k tomu, aby se popírání a nedorozumění stalo neomluvitelným: pobádává, přesně určuje, očisťuje; projevuje nezkrotnou potřebu ducha, který neustále překračuje své meze a po každé se usvědčuje z nepravdy, kdykoli se snaží bezpečně říci, co Bůh

jest. Ale nevyplní svou myšlenku; nepodává Boha živého. Užívá tedy především způsobu vylučovacího, pravdivějšího, když prohlašuje, čím Bůh není, než co jest. Může ještě jenom tušiti, připravovati, ospravedlňovati prospěšné očišťování, noc smyslů a rozumu, obrácení vůle, pokoru čistého náboženského očekávání: to všecko je velmi rozumné. Ale rozum si netroufá porušiti božské tajemství. Když lidský duch má v sobě své neproniknutelné ústraní, neměl by duch Boží své tajemství? A bude tedy „víra v Boha“ (en Dieu) jen tam, kde se bez metafysické nebo magické nebo pověrečné domýšlivosti skutečně uzná, že lze proniknouti k němu jen tenkrát, když se podává, a že nám nemůže náležeti, nenáležíme-li napřed jemu. Znamená to zarážeti a porušovati hluboký postup myšlení, držíme-li se toho, co Pascal nazval, „Bohem vědců a filosofů“. Co takto s opovržením vytýká, je ten idol, který se činí prostým objektem poznání, aniž se zachovává původní a svrchovaná činnost živého Boha ve vztazích, které nás s ním spojují. Viděti v něm pouhý abstraktní princip výkladu, pouhý pojem, jež možno rozkládati a skládati jako nějakou hračku ideologa, pouhou moc, sílu, kterou lze přemlouvati, to znamená v hlubokém smyslu slova jej popíratí.

Můžeme-li tedy říci, že „atheistů není“, můžeme opravdu také říci, že „je nesnadné a obtížné nebýti atheistou“ a že je několik druhů a několik příčin ateismu.

Je ateismus těch, kteří neumějí rozeznati a pojmenovati vnitřního hosta, neuniknutelné světlo, „které osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět“. Ale tou měrou, kterou „nehřeší proti tomuto světlu“, slouží „neznámému Bohu“; a etiketa ateisty je pouhou etiketou.

Je ateismus těch, kteří majíce před sebou nedostatečné představy, které se jim o Bohu podávají, nebo zneužívání, často obludné, které se děje s nepravými představami o Bohu, odmítají idoly a pověry. A jejich ateismus je neuvědomělé uctívání vyššího ideálu, snažení, které může být zbožné pod rouškou bezbožnosti.

Je ateismus těch, kteří dostatečně znají Boha a své náruživosti, takže nechtějí, aby byl takový, jaký jest; a to je bezděčné klanění se tomu, jež nenávidí domnívajíce se, že ho popírají.

Ale i u těch, kteří mají větší jistotu o něm než o sobě samých a kteří jsou přesvědčeni, že tou měrou, jak se Bůh nepoznává, je celá civilisace v nebezpečí zkázy a rozkladu, i u těch zbývá pořád ještě velmi mnoho činiti, aby se uvarovali

výtky: „Je mezi vámi někdo, jehož nepoznáváte!“

Nedůvěra, námitky, pochybnosti, nepřátelství proti Bohu vznikají z veliké části z chybných představ, které si o něm děláme a z neznalosti „dobré zvěsti“, jejíž význam plně nechápe tolik lidí i z těch, kteří se domnívají, že ji znají nebo přijímají. „Bůh Abrahamův, o němž mluví Pascal, jest tajemnou a dobrou bytostí, která nezůstávši bez svědectví v přírodě a ve svědomí, odhaluje volně něco ze svých nevyzpytatelných dokonalostí a který zasvěcuje člověka do tajů svého života, zve ho k samému svému božství, vyzývá ho, aby své postavení od přírody rabské změnil v přátelství, v nadpřirozené přijetí za syna.

Lepšího nic nenajdeme. Nenašlo se nic tak dobrého. V nedávné době hledali nějaký „ekvivalent Boha“, aby poskytli předpisům mravnosti možnosti působiti na svědomí. Nemyslím, že Bůh je z těch věcí, které se nahrazují, ani z těch, bez nichž se obejdeme. A poněvadž žádáte, abychom vám vyslovili „prostě základní obraz“, který si tvoříme o Bohu, vidíte (ačkoli se slovo obraz zdá velmi nevhodné), jak přijímám slovo Kristovo: „Kdo vidí mne, vidí Otce mého.“

Přel. J. S.

ABY TENTO LÍSTEK PRÁZDNÝ NEZŮSTAL,
kladu tuto pro prostý lid, neumějící dobře
zpívati, napomenutí z jednoho starého Kan-
cyonálu přepsané.

*Kdo žádáš zpíváním Boha chváliti
a bližním svým k vzdělání posloužiti :
zpívej rozumně, nebeč jako tele,
sám tvůj vřesk nic neprospívá v kostele.
Vypovídej slova ostře a vážně,
srdce k Bobu obrácené měj snažně.
Hleď tonu, přestávek dobře užiti.
Směšných koleratůr nechtěj činiti.
Toto pak především pilně zachovej,
na kantora svého nejvíc pozor dej.
On nechť sám začíná, s ním nezačinej,
za nim v třetí syllabě počna zpívej.
Brzo v přestávkách, v konci verše přestaň,
nechť finyál kantor vždy vydrží sám.
Jak se mu vidí nejlíp zapotřebné,
ať začne vejš neb níž, zpívej pohodlně.
A nepospíchej, ani se za nim vleč.
Neb to obé jest jistě mrzutá věc.
Zprav se v tom kantorem nic sám nečině.
Netáhni se dolů, nekvič co svině.
Za jinými nevej, aniž dvoj blasu,
nech toho bláznům k krčmennímu kvasu.
Ale zpívej přirozeným hlasem svým.
Budeš Bobu i dobrým lidem milým.*

Vážně do kněh hled', po stranách nezblidej,
ne po paměti, než jak text jest zpívej.
Zanech smišku, šeptání a zabývek,
ukaž žes Boha milovný člověk.
Rozuměj co mluvíš, a komu zpíváš,
jinák sobě i bližnímu neprospíváš,
k Bohu nedokazuješ povinnosti,
daremně čas maříš svou nedbanlivosti.
A proto což činíš čin k Boží chvále,
marné chvály nehled', cti Boha stále.
Slušně, pobožně, z lásky k Bohu zpívej,
tak se dvakrát modliti budeš, to znej,
za sebe, za bližní své po všem světě.
Mysl přítomných hneš k následování tě,
aby ctně s radostí s tebou zpívali,
Pána Boha svého oslavovali.
Sobě převelmi dobře učiniš,
od Boha odplatu hojnou uzříš.
Protož naučení to v mysl sobě uveď.
Ním se spravovati, prosím tebe, hled'.

Konec kancyonálu

Opsal a dodal dr. JOSEF VAŠICA.

Paris Gütersloh

U NÁS DOMA

ČASTO mne jímá stesk po tomto městě. Nesídli však v mém srdci tento stesk po domově, nýbrž v mých ústech, v mé jazykové mohoucnosti, která tu náhle bolí nemohoucností a vysílá neartikulované vzdechy zubní ohradou slov.

Jakýsi cit službou a uniformou řeči neujařmený, který si počíná jako bytost všeho oproštěná, vetře se náhle a ukáže se mezi řádky, neučinil se srozumitelným, a uniká rychle přinesenému mikroskopu pera právě jako hudba, obsah jejíhož poznání byl bych chtěl zjistiti. Ano, stesk po domově jest hudbou k výčitce. Jako hudba sama se zdá býti toliko hudbou k tvůrčímu úsilí. Nic mi neprospěl tělesný návrat do mého rodného města, nic mi to neprospělo. Ano, když jsem žil daleko od něho, ubývalo stesku jako ubývá úzkosti býti cdhalenu s promlčujícím se zločinem. Stával se lehčím tento hudebný tlak na definitorskou hlavu; dýchal jsem volněji v jakési klamně svobodě — občan nějakého státu byl by mohl býti šťasten. Nicméně

však se vzrůstem vzdálenosti od své viny vstupoval jsem stále hlouběji do okruhu daleko lehčích úkolů. Jedenkrát odvrácen jsa i s tím vnitřním rozhodnutím: „Vem to ďas“, od obrazu města, který protřpytával záclonou mé kolébky, nemohl jsem žádným, byť i podařeným úsilím, zmoci jiný objekt, morálně dobytí nějakého vítězství. Jakmile jsem jedenkrát unikl božské a přirozené události svého objektu, bez nezbytí, jakým jest vyhnanství nebo nemoc, každé jiné stavení objektu bylo lhostejno nebi, které toliko přihlíží heroovi na jeho pozemku a půdě a na cizí toliko, definuje-li tam úzký a nejužší pojem vlasti. Božstvu, prvnímu i poslednímu diváku tragedie, jsem pro vždy z dohledu, žiji-li mezi Peršany a nenosím-li s sebou Athen v epigramu.

K čemu to, že tento nebo onen má a dovede uhoditi tón, který připomíná vůni, již vyvolává cit, který máme mezi sebou? Tón, vůně, cit: nestojí tu vždy toliko část za celek, hudba za definici? Čím jsou tóny, vůně, barvy nějaké země, znějící, vonící a barevné dojmy nějaké země proti jedinému obyčejí této země? Či jest moje země zemí bez obyčejů? Ach, pak by všichni její lidé byli toliko lyriky, a nikdo by nedělal kříže takovým způsobem, nepohřbíval by ta-

kovým způsobem své ženy, nemluvil by takovým způsobem k otci a dětem a neprovozoval by takovým způsobem svého řemesla.

Ve svém stesku po domově poznal jsem touhu, která mne táhne k úkolu, jenž stejně jako moji předchůdci zanechal jsem i já neukončeným. Vědomí viny nutí umělce, aby vyhledával místa svého opomenutí činu, žádost pokání přikazuje mu vydati oko v šanc kouzlu neutvárněných věcí.

Matka, otec, děti, ves nebo město, ať kdekoliv stihla mne volba hvězd mého zrození: blíže ještě nežli mému srdci, dlužno, aby byli mé hlavě. Povinnost pečovat o jejich obraz, tkáti oděv jejich řeči, třeba, aby mnou hýbala přede všemi jinými povinnostmi. Nikoliv pro spisovatele plodí lid a řada dědů spisovatele. Aby sám sebe objektivoval, obětuje lid Jednoho na tak osamělém oltáři.

Aby z jeho vnitřností hádal a poznal, jaký jest soud bohů nad lidem a dědy. Ale spisovatel jest takovým toliko v poznání sebe jako oběti a v omezení se na tento jeden úkol: býti způsobilými vnitřnostmi augurům. Plní-li se romanticky cizími obsahy, vstupují-li jako spisovatel na vlastní pěst jako voják s falešnou dovolenou do okruhů daleko lehčích úkolů, tu

se objevuje náhle mystické rozhodnutí lidu vyčleniti jej a vystaviti jeho ukrutenství, kterého žádný skopec nezkrátí jako při oběti Abrahamově, a jeho výjimečnost jeho pouhou světskou bídou. Jeho chudoba se stává všední nouzí, jeho osamělost efektem jakéhosi odstrčení. Jeho obětování se dokonává bez tajemství a stává se jemu a všem pouhou popravou. Chudoba, osamělost, neporozumění ztrácejí svůj charakter sakrálních nezbytností, chválených příslušností znamenitého života mnichova a útočí naň utrpeními úřadu, ani mu nezanechávajíce útěchy úřadu. Umožňují-li mu příznivější okolnosti životní, aby nedal chudobě, osamělosti a neporozumění dolehnouti na sebe jejich ekonomickými projevy, pak ono nyní jako ukrutenství definované vyčlenění z řady dědů a jako bída označená skutečností jeho výjimečnosti přece neustanou pronásledovati krvavou stopu uprchlíka ze společenství. Posvěcení jednou přijatá, působíce, ať čehokoliv se odpadlík dotekl, obrátí se proti němu, budou se naň pohrdlivě smáti z každého přehmatu, který učiní, dábělskou pitvorou se budou šklebiti z čtenáře jeho knih, které píše v lehčím kruhu arrogantních objektů.

Zatím co takto vyčleněná a vystavená oběť se zdráhá

zaujmoutí své místo na oltáři, přičiňuje se satirik vlasti o tak zvané vyličení svých postav. Mrtvolný pach těch stále ještě nenarozených jej vábí. Olupuje je o vše, co jest majetkem přízraků zemřelých, pitvoru i žargon, a užívá jich právem a jako důkazů skutečného světa proti básníkům těžce země, kteří napodobují „nepřítomného Třetího“, proti prchavým básníkům, kteří jedno musí přiznati svému protivníku : že vytrval na místě, na hnusném místě, ale vytrval. Že pouhá výměna držby, zde zase pitvory a žargonu, že loupež na přízracích zemřelých a vystavení této loupeže není ztvárněním nevysvobozeného Chaosu, to budou směti tito básníci odpověděti.

A tak stojí uprostřed mezi skutečností a básní naší vinou veliký, škleby a pitvorami naplněný archiv satirikův, ohavnost pro ty, kdož ztratili svůj obličej a svůj hlas na největším pisadle, jaké kdy popsalo desky jakého gramofonu, a pro nás výčitka, jejíž sentimentální zjev jsem poznal a zavrhl.

Přeložil František Pastor.

Hans Carossa

MĚSTEČKO NA DLANI SVĚTCOVĚ CHLAPCŮV SEN

O velikonocích šli jsme do kostela,
na Hod Boží — já jsem utekl z řad dětí,
s písni modlitba mi z duše uletěla,
ulicí a z bran jsem počal uháněti,
po hradbách, a stanul před skrytými vrátky.
V oněch místech poklid nepřebývá.
Často výstrahu nám daly matky.
Mne však vábila ta bortící se zdíva.
Mnohdy vložil jsem tam pátrající ruku,
ale nepoučen navracel se v šere;
dnes však, za varhan a zvonů zvuku,
sotva zaklepal jsem, odskočily dveře —
v bázni dostoupil jsem na práh zaprášený,
stanul v zelenavé kaple šerení —
stropu neměla, jen šedé stěny;
břečtan rostl po nápisech v kameni.

Na oltáře trosky žena usedla si,
jako rozvalin těch neústupná kněžna,

prastará a krásná. V husté, bílé vlasy
snítka se jí vpletla, živoucí a něžná.
Stromek v motýlího letu září
u ní stál. Po těle měla řady
šupin stříbřitých, jež očernilo stáří.
A když dlaně spustila si s brady,
z clony stříbrné se draly vlny prsů.
Vzhlédla ke mně, stromkem jako bez důvodu
zatřásla, dva pomeranče spadly s trsu.
Přiskočil jsem, chtěje zmocniti se plodů,
ale v okruh svůj mne jala jiná síla,
novou nadějí tak podnítil zjev jiný,
že mne plodů slast už nevábila —
světec, prve utajený stromu stíny,
stál tu vzpřímen, zahalen byl v třpytné řízy,
mitru s hvězdami měl na bělostné hlavě.
Zřel jsem, přikročiv, že z něho život mizí,
ale jeho smrt jsem popřel — dravě.
Na řetízcích visely mu s šíje
nádobky, v nich olej Pomazání,
kruhy safírů, jak zavinuté zmije,
místo očí vpletly démanty do skrání.
Berlu držel v levé, ustrnulé dlani;
ale vzpřáhl otevřenou ruku pravou,
na té blýskotalo se dvě bání —
ba, i celé naše město s jeho slávou
držel na dlani, rynek, ulice pod věží,
krámy, štíty, hrad i valy plné srázů,

vše to z barevné a vytepané spěži
nepochopitelné, bez hany a kazu :
vůkol opevnění, most a řeky jícen.
Po špičkách jsem kradmě obcházel v tom hrobě
kolem zjevení, pak zasmál jsem se, vznícen,
pak jsem zažadonil, ruce zdvihnuv obě :
„Světče, vid', že s hračkou tou se ke mně schýlíš!
Dej mi ji, nač ji tu držíš v temné síni?“
„Měj se na pozoru, chlapče, žádáš příliš,“
děla žena. „Vědí zemřelí, co činí,
nikdo nezná jich, jen duch zas vidí duchy,
já však uvedu tě do radostí háje —.“
Byl jsem k řeči její lhostejný a hluchý,
pocítiv, jak žádost nová v duši zraje.
Zvědav jsa, zda světlo života v něm kmitá,
do prstů jsem sevřel starce klouby zlaté.
Stál, a obraz vztahoval do neurčíta,
jakby pravil příchozím : zde máte.
Pomyslnil jsem si : nač tedy říkat, komu ?
Městečko vzav prostě z nebožtíka ruky,
obrátil jsem se a zatoužil hned domů.
V tom, ach, podivné mne obklopily muky.
Věc ta záhadná úporně obtěžkala,
syčíc, žhnouti počala mi v dlani,
uzřel jsem, jak oheň ze stěn sálá,
s hrůzou pocítil, jak hynou všecka přání.
Život můj byl vyssát, jako v záři stín.
Městečko jsem zdvihl, pozbýváje dechu,

pokorně té ženě na ochranný klín,
klesl pod břečťanem do vlídného mechu.

Žena městečku pak dala jméno temné.
S vroucností, jež smyla žádost, bědu, vinu,
jako vzácné símě vložila je ve mne,
nahrnula na mne plody, listí, hlínu.
Ležel jsem tu v chladnutí a zanikání,
zřel však, jako stíní-li skla zatemnělá,
že má nade mnou stráž chmurná paní.
Náhle vzpučelo mi z ochablého těla
město skutečné, byť nejprv nesmělé,
jako oblakové bez vlády a síly,
pak se odevšad v ně slétli andělé
a ti všechno zkrášlili a upevnili.
Hlasy pěly : „Zaraduj se, příteli!
Pomůžeme ti a vzděláš zlatý hrad.
Co však láska tvá nám za to udělí?
Hned jsem povstal, pln jsa důvěry a rád,
k domu navrátil se z osamělé stráně.
Matka moje v branách stála, zbledlá.
Snítky zelené mi vtiskla v dlaně,
na velikonoční večeři mne vedla.

Přeložil Bohuslav Reynek.

PAUL KORNFELD: **Setkání.**

V jednom z posledních dnů březnových, hodinu před západem slunce, bral se ulicemi města F. mladý muž. Jeho chůze byla pomalá a plná únavy; měl hlavu svěšenu a zdál se sklíčen.

Byl toto po mnohých, do zimy prostříknutých dnech předjarních, první opravdový, zářivý den vesny. Mnoho lidí, leckteří už v jarních šatech, vyhřívalo se v krásné pohodě. Život rušnější než jindy ovládal město.

Onen mladý muž chodil neúnavně už dávno bez plánu po ulicích. Nedbaje na cestu, sotva věděl kde jest, a nevěděl, zda zahne v příštím okamžiku o ten neb onen roh, zda, nevěda proč tak činí, se neotočí, aby cestu, kterou právě urazil, urazil ještě jednou. Byl jako koule, hrozená na hrbolatou půdu: ovšem se rozkutálí, ale k nevypočítání stále sváděna se své dráhy, kutálí se hned tam, hned onam. - Zajisté chvílemi vzhlédl, jako by se probíral ze snů, ale potom opět se prohloubila, jako kdyby jej bolelo, co viděl, zasmušilost v jeho rysech v mučivý zármutek. Ústa pootevřena, obočí vztaženo, že kreslilo vrásky do čela, neutěšným pohledem

se rozhlížel, až povzdechнув opět sklopil hlavu a šel dále. „Proč“, tázal se sám sebe, „proč mne dnes každá věc trápí? Z jakého pramene prýští ten smutek? - Ach, tohoto dne! tohoto dne!“ myslél. -

Nevysvětlitelně, když vycházel z domu, na ulici, za pohledu na oživlost, na ozářené lidi a věci, padla naň skleslost, která rychle a čím dál rychleji se stupňovala do nejdrtivějšího bolu, o kterém sám nevěděl, z kterého kouta jeho duše vyvstal, a jítřil se ze všeho viděného, ze všeho slyšeného a, za těmito mezemi, ze všeho v jeho obraznosti tušeného. Jinak než jí dy viděl věci, jinak než jindy se v něm zrcadlily, a v jiném světle, mohlo by se říci: ve světle černém, stály před ním. Přejížděl si po skráních, zatím co jeho hruď sténajíc se vzdouvala.

„Jak ukrutný je dnešní den!“ myslil si: „Ach, kterak vše osvětluje!“ - Jako kdyby si přál býti sám a osvobozen od všeho, co jej obklopovalo, na okamžik zavřel víčka oční, ale pak opět, jako by se cítil přitahován k věcem, pozdvihl hlavy, byt jen váhavě.

„Proč toto dítě je tak bledé?“ myslil si, „a proč onen muž nemluví přívětivěji na svou ženu? Petr-

klíče, jež ona žena prodává, dávno jsou odkvetlé. Kdo je koupí! Proč nikdo nekupuje zvadlých petrklíčů?! Proč! Kdybych tak věděl, proč nikdo nekupuje zvadlých petrklíčů!"

Svěsil hlavu a zdál se, ztracen do nějaké myšlenky, této oddán až do sveřeposti. Tak pokračoval svou cestou, až energicky otřásl hlavou i rameny, aby ramena takřka zbavil nějakého břemene a hlavu nějaké trýzně. Zdvihl hlavu a v ulehčení se rozhlédl, ale jako kdyby nové břemeno a nové soužení naň byly dopady, jeho tvář se opět zamračila hlubokým hořem.

„A tamhle“, pomyslí si a vzdychl, „onen muž nemůže chodit než o berlách. Jak je to paradoxní! O berlách! O dvou holích! - Proč to všechno vidím? - Kdyby dnes byla mračna na slunci, byl bych možná nejšťastnějším člověkem!“ -

Tento den se svým světlem byl ustrojen, aby ozlatil krajinu. Nezbytno, aby se barvy v ní náhle ukázaly čarovnými; snad tam poletoval první motýl; mír bez myšlenek a od světa odtržené ovzduší, v němž rozšlapaný červ by ještě byl částí idylly a sykot hada zpěvem.

Nezměrná touha jej zachvátila osvobodit se od této muky, uniknouti do krajiny bez lidí; zdálot

se mu, jako by nic lidského nesnášelo světla, jako kdyby všecko, vyšedší z mlhavého přítmí, nyní bylo zřetelnějším, jako kdyby teď všecko bylo odhaleno a všeliká tvář demaskována. A všeliká tvář se stala ošklebou. Mezi lidmi, kteří jej potkávali na jeho dlouhé cestě, domníval se viděti lidi trojí: nejprv špatné, kteří ani nebyli hříšníky, prospěšné, na smyslovém skutečnu ulpělé, zjištné, zrádce věčnosti; potom nešťastné - mezi těmi asi byli hříšníci; a na konec: lidi sebou jisté. - Vzdychl, a na všecko zapomínaje měl jen jediné přání, na prsou jakékoli ženy vylítí svoji bolest slzami nezadržovanými, a potom, opřen o ta prsa, plakati až do spasného spánku. Ale pomyslíl si, kdyby mu to bylo uloženo, nevěděl by, kterou z těchto tří odrůd lidských by měl nejvíc oplakávat. - Neznatelně stáhla se mu ústa do bolestného úsměvu. Obraz za obrazem se zjevoval před jeho zrakem, a v kruté nenasytnosti smutek si v něm sháněl z dálky všecky myšlenky a vzpomínky, které jej nezbytně ještě zvyšovaly. Nezadržitelně, jako otevřenou branou, hrnulo se do něho stádo řvoucích myšlenek, srdce mu rozžírajíc, rozhlodávajíc je, že výkřik bědy, arie žalosti chtěla se z něho vydrati na jeho vykoupení.

Slunce dojista ještě dlouho nezajde s nebes, ale již zmizelo za domy, a věci, ovšem postrádající dřívějšího, plného lesku, byly nyní ozářeny stejnoměrným, silným světlem, které přece jen v dále již dávalo tušití soumrak.

Teď i tělesně uondán, onen zarmoucený člověk se spustil na lavičku v jednom malém sadě, ale seděl jen nějaký okamžik, a již mu nedalo, i vstal, aby se s břemenem své bolesti, již náležel a z které se nemohl vysvobodit, dále namáhavě vlekl ulicemi, za nijakým cílem, za nijakým koncem, jda tam, jda onam. Zahnul do ulice, která po nedlouhé cestě ústila na volné prostranství. Zdálo se, jako kdyby byl, když se tak plížil, bez vůle a světu ztracen, bylyť jeho pohyby tak unaveny a bezvědomé, spíše pohyby mechanismu nežli živoucího těla, že se zdálo, jako kdyby toto tělo nebylo ničím než vlastností, náhodným přívlastkem nějakého velkého hoře. Jako ve snu, aniž sám to věděl, na okamžik zdvihl hlavu, a jeho pohled se snesl vzadu na prostranství, na povoz, který, pomalu hrče, blížil se ulici. Šel po pravém chodníku, a když po chvíli opětně vzhlédl, povoz právě zajížděl do ulice. Byl to jeden z oněch povozů, kterých ustavičně používáme, hodně zvetšely a stár. Na kozlíku se-

děl starý kočí se shrbenými zády, hlavu svěšenou na prsa, opratě povoleny v ruce. O nic se nestaraje, utěšeně se usmíval před sebe; vyhlížel velmi přívětivě. Tváře a nos měl zčervenalé, trochu do modra, ale, bylo to na něm viděti, když se opil, pak jistě neklnul a nepral se, nýbrž toliko vrávoral, celému světu nejprátelejší nakloněn, hledal lidi, které by mohl obejmouti, a ujišťoval každého, kdo se mu dostal do cesty, rozněžněn a usazen, o své lásce. Této chvíle snad myslel na svá vnoučata. Stranou za pravým ramenem vozkovým bylo viděti hroty slunečníku. Tedy patrně v pravém koutě vozu seděla dáma.

Kůň, aniž byl řízen, spořádaně se bral svou cestou. Byl pěkně vyčesan a umyt, ale příliš sešlý; sestárnuv před tímto povozem, i dnes jej táhl stejnoměrnou chůzí, a konaje tak trpělivě a horlivě navyklou robotu, ve své opotřebovanosti, ve své chatrnosti, ve své úpravné ošumělosti připomínal úředníčka; a zároveň: an si tak pomalu a rozvázně zdvihal nohu za nohou a potom, sotva slyšitelně, kopyta opět spouštěl na dlažbu, an se tak mírně ubíral prostředkem silnice v přívětivém světle, nic nevěda o všem světě, hlavu svěšenu, do sebe zahloubán, jako by nebyl ovládnut ničím jiným než

toliko snem, an, vpravo ani vlevo ničeho si nevšímaje, tak ode všeho pozemského odvrácen šel, a přece jen snil, že jde, zdál se vytržen z toho světa a jako by náležel jinému, pokojnějšímu - ano mohli bychom věru říci: tento koník byl konceptním úředníkem z Ráje.

Mladý muž se dále plahočil svou cestou, nyní s hlavou šikmo nakloněnou a pozdvíženou a hleděl, pohřížen v snění a duchem nepřítomen, patrně aniž to, co se dalo, proniklo do jeho vědomí, na onen kočár, jenž se mu ponenáhlu blížil. A když dospěl až k němu, stanul, poněkud se obrátil k vozu a do ulice, a, jak povoz jel mimo a potom dále, točil se ustavičně za ním, až tu stál, hledě směrem, kterým právě přišel, potom však, aby jako ze zvyku pokračoval v přerušené cestě, pomalu opět zdvihal nohy a chystal se tak opět jíti kudy přišel, teď v opačném směru. V nějaké vzdálenosti před ním hrčel povoz. Viděl široká záda vozkova a útlá ramena mladé dámy, o kterou, když jela mimo něho, jen zavadil pohledem, viděl pod kloboukem plavé, s týla vzhůru sčesané vlasy, a kde počínala šíje, několik něžných kadeří vpravo i vlevo. Mladá dáma zavřela slunečník a vstávala, pohlédši poněkud plaše na kočího a na koně, jako

by se bála, že kůň snad ještě trhne a srazí ji zpět na sedadlo. Potom slezla opatrně s vozu, rukou se držíc a bedlivě si všímajíc stoupátka, a brala se přes chodník se sklopenou hlavou ke dveřím krámu. Když šla, bylo viděti při každém kročejí toliko špičky jejích střeviců, poněvadž se brala rychlými a jen drobnými krůčky, jako by se styděla, že má nohy. Tak ji z dále viděl míjeti a neustal v chůzi, ale když došel až k vozu, v kterém nyní v pravém koutě jen se opíral slunečník, a v levém na sedadle ležela dámská kazajka, jeho kroky, jako pohyby spuštěného mechanismu pohnutě zakrňují, čím dál byly menší a pomalejší, a právě uprostřed mezi vozem a dveřmi definitivně stanul; posledním jeho pohybem, také v pomalosti a únavě zmírajícím, bylo obrácení hlavy poněkud na levo, aby oknem dveří mohl viděti dovnitř krámu. Tam stála mladá dáma, toliko z profilu k němu obrácena; hlava byla nakloněna nad pultem a zcela ve stínu; toliko na okamžik ji zdvihla do světla, a tehdy uzřel v náhlém zazáření jakousi přívětivou změť: přemnoho plavých vlasů, jasnou tvář a veliké oči - ale hned na to vše opět zmizelo v přítmi krámu. Viděl jen nezřetelně, co se tam dalo, a patrně hodnou chvíli tak stál

bez pohnutí. Kůň svěsil hlavu a, aby se zaneprázdnil, aby si pohrál, hrabal zadumaně pravou přední nohou. Vozka, jak se zdálo, usnul. Potichoučku se vynořoval soumrak. - Ve mnohých vteřinách zapomínáme, jak jsme na všecko zvykli, a vše se jeví jako zázrak: ve mnohých vteřinách tichého nedělního odpoledne ticho náhle, divoucně přestává, a máme za to, že slyšíme hřímání všeho dění; ve mnohých okamžicích pohybu a povyku zahude jakési neskonale ticho, tisíckrát znatelnější nežli veškeren ten povyk. -

Dáma patrně již nakoupila a vyšla před krám, s ní prodavačka, a vyměnily ještě několik slov. Dívce bylo osmnáct nebo devatenáct let, a ještě před nedávnem zřejmě to bylo dítě, neboť v oblém oválu jejího obličej v jejích rysech dosud bylo viděti zbytky té dětinnosti, ale v rysech jiných už jste tušili, že z ní bude dobrotivá žena. Tak byla její tvář, sotva přítomná, pouhým odrazem její dětinné minulosti a její dobrotivé budoucnosti: a této ještě nenáležejíc, oné již se vymknuvši, nebyla bezmála - ničím, byla čímsi něžným, že byste se byli báli vystaviti ji byť jen přílišnému větru, a i nejbezcitnější vrah by se býval zhrozil příliš pevně jí stisknutí zápěstí. - Po jemném vyklenutí blůza

zapadla za pás. Byla z bílého hedvábí. Sukně byla modrá, rovně a štíhle sjížděla k zemi. Šíje zůstala holá. Maličko pod lemem bluzu, souběžně s ním, bylo viděti půlkruh půvabných krajek, v jeho středu, pečlivě svázána, pravidelně urovnána, modrá stužka prosvítala hedvábím. Na řetízku kolem šíje visel zlatý kříž.

Mladý muž zde stál jako prve, postava bez hnutí a oči utkvělé. Bylo slyšeti hlas dívčin promluvíti rychle a s veselou živostí, ale potom spěšně přikývla prodavačce a obrátila kročeje k vozu. Prodavačka se za ní dívala s laskavým úsměvem a pohledy téměř lichotnými. Vozka se napřímil a vzal opratě do rukou. Než uprostřed její cesty stál mladý muž. Nepohnut ji sledoval pohledem, vždy jen, jak šla, poněkud obraceje tvář, a byl ten pohled pln touhy po vykoupení a celá postava zjevem politování hodným, pouhý obal veliké bolesti, toliko této bolesti byl oddán, vše zapomínaje, a tak se mu stalo, aniž tomu chtěl, aniž snad o tom věděl, když šla mimo něho, neskonale jasná, téměř se ho dotkla, tu se mu to stalo: snivý úsměv mu protáhl ústa, a zasténáním - „Bože“ vyhrklo mu nešťastně z prsou.

Dívka se zastavila :

„Prosím vás, řekl jste něco?“

Mladý muž vzhlédl a začervenál se; přece však zůstal nehnout, a toliko hrud' se těžce zdvihala, steny se z ní draly, jen smutný úsměv v jeho tváři se rozšířil, a pomalu a zadumaně potřásl hlavou. Bezradně se rozhlížela, jako kdyby nevěděla co teď, pohlédla opět na něho a poznala svůj omyl; také ona byla nyní v rozpacích, růměnec jí přelétl po tváři, „promiňte“, zašeptala sotva slyšitelně; a s hlavou hluboce skloněnou spěchala, aby se dostala k povozu. Jako prve obracel po ní hlavu jak šla, a jako by ono zastenání ho ještě nebylo zcela osvobodilo, jako by nebylo ještě docela vyjádřilo jeho bolest, nezbylo mu, než ještě jednou - tentokráte hlasitěji, stále ještě velmi zticha, a přece jako výkřik, jako volání o pomoc - zoufale potřásl hlavou, a „o Bože“ zalkalo mu ještě jednou z hrudi. - Dívka, držíc se vozu, právě už postavila nohu na stupátko, když za sebou podruhé zaslechla ten hlas. Pohněvání jí přeběhlo po tváři, jako kdyby myslela, že někdo si jí dobírá. Postavila nohu opět na zemi a spěšnými kroky přistoupila k němu. „Promiňte!“ pravila. „Něco jste řekl! Přejete si něčeho?“

Tak jako prve - zarděl se, a zatím co jeho oči se

zavíraly, jen zlehka potřásl hlavou; ale dívka zůstala státi, a když otevřel oči a uviděl ji před sebou, znenáhla vešel pohyb do jeho těla: zatím co pohodil hlavu nazpátek, co jeho hrud' těžce od-dychujíc se napínala, zdvihl obě ruce, jen pomalu, jako by byl příliš utrmácen, nebo jako by se byl odnaučil jejich užívání, a jen ponenáhlu rozepíal je a nějak neobratně, zakrněle jimi mával, ano, byly to pouhé zlomky mávání, škubalť jimi sem a tam v povětří, všemi směry; jako kdyby snad byl chtěl ukázati kolem sebe a nad sebou na nebesa a vůkol na všecky věci a lidi; ale uznával, že se mu gesto nedařilo, vzdal se námahy a, dívkou smutně a udiveně pozorován, opět sklesl do sebe, v bývalý svůj postoj člověka neštěstím úplně poraženého; jeho ústům vyklouzlo těžké zakvílení, ale zároveň také, jako by byla zabloudila do toho vzdechu, několik slov, nesrozumitelně vydechnutých.

„Prosím?“ otázala se dívka, poněkud se sklonila a naslouchala.

„Ach, kdybyste věděla, kterak jsem nešťasten!“ počal potichu naříkati, ustrnuv ve svém postoji.

„Ach, pohleďte na to na všechno! Kterak přece jest bolestný svět, a kterak jen jeho tvář zrází, že jest

bolestný! Jak ukrutný je přece dnešní den, vpravdě nelitostný soudce! Proč mi všechno odhaluje a ukazuje mi rysy lidí a věci tak trpící a ohyzdné? Kterak to mohu snést? Ach, cítím, že se ztrácím v nějaké neslýchané bolesti, které jsem vydán na pospas! Vidíte tam tu dámu ve smutku? Kterak zkormoucen jest její obličej! A tam ty dva pány? Chtějí ujednat nějaký obchod, věru, záležitost pokojnou, a přece: jak ošklivě při tom vyhlížejí! - Dnes můj malý bratr stoupl psovi na ocas; jekot psův mi skučí v uších, jako by to byl poslední výkřik zavražděného, kterého já jsem zavraždil! - Ach, vše toto cizí, vše toto jinaké! Když si toho přejeme, snad můžeme najít lásku, a věc nám nepřátelskou můžeme usmířit - ale vše toto cizí, vše toto jinaké, když to je takto osvětleno a takto odhaleno, když to tak příliš je zde, tak příliš, přes-příliš -"

Jeho hlas byl nyní ještě tišší a ochablý, jako v krajině, velmi daleko, doznívá a zmírání poslední úder zvonu; stál a temně přemítal, ale potom, zřejmě se vytrhuje ze svého řetězu myšlenek, opět se dal do řeči.

„Ještě se rozpomínám na den, kdy umřel můj dědeček. Byl to první nebožtík, kterého jsem uzřel.

Tehda mi zavrával svět. Od té smrti toho ne-
onoho člověka méně mne dojí. Ale svět mi ještě
často zavrával. - Někdy i nejmenší věci nás mo-
hou dohnati v zoufalství, a když se mi nechce zda-
řiti, abych vsunul pero do násadky, mám někdy
za to, že cítím velikou bědu všeho světa. Rád
bych byl ženou, poněvadž těm slzy tak snadno se
dostavují. Moje sestra pořád pláče; ale myslím, že
všechny ty příležitosti, kterých užívá, aby se vy-
plakala, nejsou než záminkami, a vpravdě pláče,
aniž to ví, vždy jen pro svého ženicha. Ano, měla
ženicha, ale ten zmizel s obzoru. Ach Bože, není
hezká, a nemyslím, že by se vdala; a ona si toho
přece tolik přeje! - Dnes v poledne plakala, pro-
tože všecka jídla, kterých nachystala, aby nám
ukázala, jak dobře umí vařiti, byla zkažena. Ale
byla také velmi nešťastna proto. Včera plakala,
protože služka rozbila jednu z jejích oblíbených
vás. Je ale ta služka také „das nemotornosti“. - Od-
mlčel se, aby se vydýchal, a toho využila dívka.
„Ano“ pravila, a bezradně se při tom naň podí-
vala, „ano, odpusťte, - proč mi to všecko vypra-
vujete?“
„Ano“, udiveně zvolal, „což pak s tím necítíte?“
„Ba ovšem. Jistě!“

„Tak tedy!“ - V tom okamžiku hlouček mimojdoucích je donutil k několika kročejům, a tak ponenáhlu se dali do chůze. Měl hlavu svěšenu a zdálo se, že nyní mlčky sleduje své myšlenky. Ona šla vedle něho, kroky plachými, pohled obrácen k zemi a toliko tu a tam vzhlízejíc, aby se, poněkud malomyslně, rozhlédla. Z ustrašenosti její tváře bylo znáti, že je trápena pochybnostmi, co teď má učiniti; ale co ještě usilovala, jak se zdálo marně, aby to uhodla, šli dále, záhy odbočili z ulice a nyní kráčeli též oním sadem, do kterého se dostali.

„Všimla jste si“, opět zahovořil, „všimla jste si, že v ulici, v které jsme se potkali, všechny domy jsou vystavěny v slozích všech věků, neomaladě a hloupě nahromaděných?“

„Ano, všimla jsem si toho“, odvětila, a při tom na něho úzkostlivě úkosem pohlédla. Zneklidněla, dívala se na něho plaše, a občas se pokusila zarazit kroky, aby stanuli, ale vždy, když tak chtěla učiniti a při tom na něho pohlédla, její rysy tak se naplnily útrpností, ba hořem, jako kdyby jí do tváře padal stín jeho tváře bolestí nasáklé, ano, do jejího nitra stín jeho citů. I nezůstala státi, a on šel dále, bez okolků, bez cíle, teď ulicí jinou, potom

po volném prostranství, a záhy byli v úzkých ulicích staré části města. Stanul a ukázal na nejvyšší poschodí sesouvajícího se domu, na vyražené a novinovým papírem zalepené okno.

„Za tímhle oknem“, pravil, „sedí na bobku hejna bledých dětí. A v tomhle sklepě dřepí dva muži spolu a radí se o vražedném úkladu. V jiném domě, v jiné části města, sedí spolu stará dvojice manželů, ve sveřepém mlčení, a každý čeká na smrt druhého. A kdesi někdo praví jakési slovo, že druhý se pod tím shroutí. A já cítím to slovo! A ty děti jsou moje! A má je dnes bolest ze všech koutů této země!“ — Bylo, jako kdyby již již se hroutil; avšak hlava toliko hluboce sklesla na hrud', i plahočil se dále.

Ulice byla liduprázdná, mezi vysokými domy jen kalné, malátné světlo, a v tichosti blížícího se večera zdáli se daleko vzdálení ode všeho živého; nejen nebylo povyku ani hlasu, ale bylo opravdu veliké, závažné ticho, v kterém i jejich kročeje, znějící pomalu a pravidelně, odrážejíce se od zdí, toliko se rozléhaly, aby daly důraz onomu tichu; ale necítili ho, jako oněch neslyšeli, a zdáli se jen naplnění hudbou vlastních myšlenek, orchestr a napiatý sluch zároveň. Po chvilkách zkoumala, sa-

ma přespříliš zarmoucena, jeho tvář, zdali hoře by se odtud posléze nevytrácelo.

Záhy vyšedše z té tiché ulice vstoupili do sadu, který vyšší než řeka, táhne se po jejích březích. Večer byl blízko, světlo něžnější, i šli podle vody.

„Mne děsí“, dal se do řeči, „mne děsí lahodnost tohoto večera. Nemohu věřit, že by byla opravdová. Dnes jsem byl v pekle! Aneb bylo ono ve mně? Jest částí lidského srdce, a nejsou plameny pekla červené a žluté, a není jejich výheň horká, a plnou na konec jen v podobě lidských citů? Nebo jsem viděl jen peklo, vida zemi? Nebo jsem se toliko domníval, že je vidím, protože tuším ráje? O slečno, bez mezí je - co je bez mezí? Je to svět, a já pouhé zrcadlo, či jsem to já, a svět pouhý stín?“
„Večer jest opravdu -“, pravila, „necítíte toho?“
Zůstal státi.

„Jsme příliš zakletí v kruhu svého vlastního života. Ale otvíráme si - záhy jsme zpronikáni paprsky tisícera cizích životů, a stín všelikého osudu padá na nás!“

Odmlčel se a přemítal; potom pravil dále:

„Viděl jsem jednou v Benátkách starší dívku, která prodávala květiny; její oděv byl oděvem dívky z lidu, ale měla chůzí a postoj velké dámy a její

pohled byl pln nevýslovného smutku, jež její život, řetěz to zklamání, snižování a trpkostí, vtiskl jejím očím patrně už navždy. Jaká hlodající vzpomínka! Měl jsem za to, že její tvář na chvílku dovedu rozjasnití, dám-li jí za dva hvozdíky, které jsem vyňal z jejího koše, víc peněz, než se za dva hvozdíky platívá. Byl jsem odměněn za ten barbarský cit: zdálo se, že uhodla můj úmysl, její ústa se stáhla: „To je mnoho!“ pravila, dala mi zpátky a s pohledem nejhlubšího a nejzoufalejšího opovržení se ode mne odvrátila. Jaký byl její úděl? Jaký byl její smutek? Kdo je rozřeší? Na věky zůstane ten pohled a to hnutí jejích chvějících se rukou, a její úděl stojí na téže zemi jako můj! Společnou domovinou je nám země, a můj soused trpí a pláče!“ Vzpřímil se a zdvihl hlavu; znavená a ustrnulá trýzeň v něm stala se nyní znějící a živou. - Dlouho se dav tušiti, večer zde náhle byl, rychle vše ztemnělo a též poslední lidé se vytratili. Dívka tu stála s vážnou tváří a naslouchala mu; jen někdy, když byl odvrácen, nesměle a poněkud úzkostlivě kradmým pohledem se podívala na svoje hodinky. Stále více se probouzeje k slovu a volání, s rostoucí náruživostí mluvil dále: „Ah pokřik oné ženy: Kde je můj syn?, vrnění bi-

tého, ach, lkání onoho starce! Oh, toho obrazu, když onen žebrák se shroutil a, když umíral, onoho tápání po člověku, a potom posledního, zoufalého, už polou v sloup obráceného pohledu, poněvadž toho právě nenašel!"

Zakryl si obličej třesoucíma se rukama.

„Oh, by toto vše byly jen myšlenky! By to byly pouhé obrazy mé fantasmie, nezbylo by nám, než nad nimi splakat! Ale jsou to skutečnosti v jediném životě lidí, v němž zakoušejí světa, v němž zakoušejí Boha, v němž mají zakoušeti štěstí přibytku na této zemi! Příliš naplněn bolestí jest běh jejich bytí, a sám okamžik rozloučení ještě jest bolestí!

Jsou lidé, kteří se milují a jsou znepráteleni. Proč se nezjeví neviditelná mátoha, aby řekla smířující slovo, aby oba věřili, že druhý je řekl? Leč oni se vlekou, vlekou dále! Vpravdě, věříme v zázraky, neb na ně myslíme a čekáme na ně každou hodinu, ale tuto stojím a křičím: proč se neukazují? V pravdě, věříme v zákony, neboť je vidíme, ale tuto stojím a křičím: který bůh krve žíznivý je psal? Když pomůže modlitba, budu se modlití za všechny lidi, kteří jsou zde na téže zemi! Zde stojím a jsem hotov k modlitbě - !"

Hnán vlnami, občas narážel člun na protější okraj břehu; tichý tón, téměř jen stín tónu, odtud sem zazníval. Bylo tma. I stál zde, paže rozpiaty a hlavu pohozenou nazpět; mluvil před tím rychle a živě a - bylo to na něm viděti - mluvil rád. Co se k jeho trýzni do něho vlilo, teď jako by k jeho vykoupení bylo se vylévalo. Dívka byla obrácena k opačnému břehu, na kterém jen nezřetelně bylo rozeznatí obrisy mnoha větví. Rysy její tváře jako by se byly prohloubily, její pohled, nikam neupřemý, byl vážný a zadumán, ten pohled, který se díval stále týmž směrem, ba na týž bod v povětrí, bezmála poněkud zvědav, jako by se tam, kam hleděla, otvíraly dveře, za nimiž by se jí ukazovaly věci nové, cizí a neslýchané.

Když chvílku tak postál, zhluboka a osvobozen si oddychl a paže spustil; a opět po chvílce ticha zvolna se k ní obrátil. Smutně na ni pohleděl:

„A vy, ah, chuděro slečno, vy tu stojíte - a jestli pak jste mne opravdu poslouchala?“

„O ano. Jistě!“

Přešel pohledem po její postavě, zkusil popatřiti v její tvář a bolestně a přívětivě se na ni usmál. Patrně se mu ulevilo; opíraje se o zábradlí, hleděl do noci.

„Tak tu stojíme a víme mnohé“, pravil, „a přec nemůžeme vyhostit ani zastaviti slz a říci zármutku: jdi odtud! a říci světu; světe, buď jiný! a nemůžeme být než otevřeni, že o všem víme, a připraveni, aby vše do nás mohlo vprouditi. Tak zde stůj duše, aby uvítala a přijala, co se dostaví cestou! Ano, tak to buď! Ano, tak to buď!“

Sklonil trup nazad a protáhl se, ale potom ještě se opřel o zábradlí a hledě do vody, pravil jako ze sna:

„Ach, nastanou ještě chvíle - o Bože! - o slečno! Kdysi, když jsem miloval, sedal jsem celé hodiny u okna a tisícero obrazů milenčiných se sunulo přede mnou; vídal jsem ji v postoji tom a onom, činící to a ono, řkoucí to a ono; vždy byla neskonale milostna, ale když jsem se probral, projelo mnou jako blesk, že mimo oblast mé hlavy toto vše má ještě skutečnost jinou! Že její tělo vskutku jest a dýchá! Že teď její ústa jsou nějak utvářena, aby pověděla slovo, její ruka nějak obrácena, aby něco učinila, že ona linie její ruky, že tento zvuk hlasu, který v mé obraznosti mi prolнул dřeň i kosti, že ona kadeř na její šíji opravdu jest, a že mnohé, co jsem si vysnil, opravdu, opravdu může dojíti splnění, netoliko opět ve snu, ne, v opravdové sku-

tečnosti - když to všechno mnou bleskotalo! O sleč-
no, je přece veliký rozdíl mezi snem a skutečností! -
Když moje matka zemřela a já, stoje u jejího lůžka,
na ni shlížel, tedy se proměnily v mých pohledech
podušky a pokrývky v zahradu s kvetoucími zá-
hony hyacintů a se stromečky, na kterých ptáci
seděli a pěli; a nad tím modré nebe; a když jsem
vzhlédl, rozšířila se přede mnou ta zahrádka v ne-
konečnou krajinu". - Jeho hlas dozněl; mlčel a
zíral do vody; avšak náhle náruživě pohodil hla-
vou nazpět, napíal a protáhl všechny údy a oběma
rukama si přešel po čele, potom dále po hlavě až
do šíje a potom rozepíal paže, zatím co hluboké
úpění se dralo z jeho prsou. Tak chvílku zůstal,
náhle se rozhlédl, škubl sebou a osykaje se spěšně
si zapíal kabát.

„Je už zima“, děl.

„Ano“, odvětila, „je chladno“.

„A, Bože!“ zvolal vyděšen, „vy nemáte halenku!
Jděte domů! Honem jděte domů!“

A oba se odmlčeli, jako kdyby každý čekal na
slova druhého.

„Snad jen tu jsme“, pravil, „abychom se v pocitu
takového zemětřesení svého nitra stali středem
světa, ohniskem a ústím všech osudů. Věru, dnes

jsem měl za to, že tím jsem! Dnes jsem to cítil! - ale jděte domů, nachladíte se!"

Podal jí ruku a ona ji uchopila. Pokusili se na sebe pohleděti. Jeho hlava byla zlehka skloněna, a vědomě na ní patřil.

„A dnes večer“, pravil usmívaje se, „dnes večer snad vám ku cti složím báseň“.

Přikývla mu.

„Ba“, pravila, „učíňte tak! A potom všecko bude zase dobře!“

Ještě jednou si stiskli ruce a rychle na sebe pokývli; potom se obrátila a šla. On zůstal na svém místě a díval se za ní, ale ponenáhlu také se otočil a se svěřenou hlavou se bral odtud. Ona stannula, obrátila se a sledovala jeho kroky, ale potom opět šla; on ještě jednou ustal v chůzi, ohlédl se a patřil za ní, pak i on šel dál svou cestou, a pokračovali v svých cestách, domů, vstříc neskonalému okeánu svého příští, svému bytí ve světě, kde pozemské - dnes to pochopili - jest jen stínem, ve světě, jehož jakékoli ohraničení nemůže býti než klamavým zdáním, a jehož pravou podstatou je nekonečnost člověkovu citu, a byť tato nekonečnost jen byla zajata v jediné hodině večerní. -

Přeložil Bohuslav Reynek.

Hans Watzlik: JIŘINA

(Přeložil Fr. Odvalil. Vydalo nakladatelství Vyšehrad, v Praze 1936.) V záplavě knižních novinek, které se Vám před vánoce dostanou do ruky pod honosnou i ušlechtilou vignetou »knížky pro děti«, nenaleznete mnoho děl skutečně básnických, vzácných povahou svého obsahu i podání. Je opravdu událostí kniha, již by dítěti podávala jemná i ušlechtilá ruka básníkovy, který do ní zaklel všecky své krásné i úžasné vzpomínky z dětství, všecky ty zkazky a pověsti o bytostech nadpřirozených, své vidiny začarovaných zámků a dalekých zemí, aby skrze ně dovedl dítě vrátit skutečnosti a zemi, dálkám i domovu, který je po každé dobrodružné výpravě člověku dražší i bližší.

Nuže, jednou z těch »knih pro děti« vzácných povahou obsahu i podání, je knížka **Jiřina**, nesoucí podtitul »Podivuhodné dětství malého děvčátka ze Šumavy«. Napsal ji přední básník německý Hans Watzlik, jehož básnické dílo, romány a povídky, koření hluboko ve skutečnosti českých šumavských krajů. Nad touto knížkou se zaraduje dítě stejnou radostí jako se zaraduje nad krásou každého květu nebo poletujícího motýla. A zdůrazněme hned v zápětí, že Watzlikova knížka splňuje všecko, co napovídá její podtitul. Doslova a do písmene je to po-

divuhodné dětství, jehož je knížka plna, činíc na jeho kráse účastným každé dítě, jemuž se dostane příležitost naslouchat Watzlikovu vyprávění. A o čem se tu tedy vypráví? O malé holčičce ze švarcenfridské školy, jak se seznamuje užasle s celým tím vesmírem věcí viditelných, se vším neživým i živým, prostým i tajemným, s květinami a ptáky, se včelami a cvrčky, se stromy a svatojánskými muškami, a jak celý ten svět si obklopuje atmosférou pohádek a zkazek, jak si jej zalidňuje bytostmi nadpřirozenými, s kterými se už potkala ve vyprávěních své zbožné matky. Maličká dcerka učitele, který zároveň hodinaří, řezbaří, včelaří a zahradníčí v jakési šumavské vsi, obklopené lesem a horami, tu naslouchá mamince, skotačí se svými bratry, vypraví se za duhou a bloudí v lese, kde se setkává s lupičem, poznává jak mnoho hlasů má noc, kterou dříve pokládala za němou, jde s maminkou na pouť k divotvorné studánce, zkrátka a dobře žije celé to krásné a užaslé dětství, jehož každý krok znamená objev a překvapení!

Watzlikovu knihu, plnou umění, jakého je schopno jen hluboce zbožné srdce poustevnické, které se sžilo se všemi věcmi, umění, jaké roste jen z úžasu dětských očí, když po prvé stanuly před některým ze zázraků přírody a života, šťastně přeložil Fr. Odvalil. ov.

D. H. Sarnetzki

BÁSNÍCI, VĚDA A DENNÍ KRITIKA

Jedna z nejdůležitějších otázek v poměru poesie (a umění vůbec) k vědě a kritice jest: Kdo je oprávněn ke kritickému soudu o poesii nebo kdo je ho schopen? Chápe a cítí básníka jen samotný básník? Přisvědčíme-li na tuto otázku, odejme tím vědě i kritice podstatnou část jejich životní funkce. Odpovíme-li na ni záporně, může to po případě znamenati připustit pro básníka těžko snesitelné učené nebo kritické poručníkování. Básníci a umělci vůbec brání se již po staletí soudu neumělcovu tvrzením, že neumělec musil by nejdříve umět sám umění vytvářeti, než je počne chápati. „Die Kunst des Malens kann nit wol geurteilt werden dann von den, die do selbst gut Maler sind,“ požaduje Dürer. A Goethe praví:

*„O, ihr Tags- und Splitterrichter,
Splittert nur nicht alles klein!
Denn fürwahr! der schlechteste Dichter
Wird noch euer Meister sein.“*

Také Novalis zdůrazňuje požadavek: „K pravé

kritice patří způsobilost vytvořiti sám dílo, které má být kritisováno.“ Takové postuláty vedou nutně k důsledku, že by básníci rádi měli božskou říši poesie jen pro sebe a směli by do ní vstoupiti jen lidé rovnorodí a ti, kdo stejně hluboko pronikli v tajemství umění; chtěli by z ní mít jakousi bohoslužbu, jakési mysterium pro zasvěcence a vyvolence. Tento požadavek sahá až do přítomnosti. Opatrnější než jiní je Heyse :

*„Wer nie ein Stück Poet gewesen,
Wie dräng' er in den Geist des Dichters ein?*

Fontane se vyjadřuje určitěji v dopise své ženě z 10. dubna 1880: „Čím dál tím více chápu nenávisť výtvarných umělců proti uměleckým filosofům — dějiny umění, připouštím, pokud zůstanou dějinami, ale jak začne uvažování, je to hrozné. Usudek jemně cítícího laika má vždy cenu, soud školeného estetika je většinou absolutně bezcenný... V poesii... je to právě tak. Myšlenkový obsah může být někdy hlavní věcí, zpravidla však tomu tak není a všude, kde záleží na „tvorbě“, mluví filosofové nesmysly. Chybí jim orgán pro to, co je hlavní.“ A v dopise své ženě

z 5. dubna 1880: „Nenáležím k těm, kdo chtějí kritice zacpat ústa; musí se však kritisovat rozumně a skromně a kritika si musí býti při každém slově vědoma svých mezí... O mnoha věcech smí estetik říci své mínění. Nesmí to však činiti nadutě, nejméně pak tenkrát, jde-li o umělce absolutně prvního řádu a o kritika v nejpříznivějším případě druhého řádu.“

Jak je tomu ve skutečnosti? Nejdříve je nutno odmyslet si osobní svévoli, manii odlišovat se a přepjatý pojem o básnické vyvolenosti. Nezná-li básník sám poslední tajemství svého vlastního tvoření, proč má znáti lépe tajemství tvorby jiných? A proč by neměl býti povolán souditi vědec nebo umělec, je-li nadán zvláštní schopností vcítiti se do poesie, stejně jako tvořící básník? Básník nepíše jen pro kruh vyvolených, kteří jsou sami básníky, nýbrž pro svět. Jak může očekávat pochopení, předpokládá-li předem, že všem „laikům“ chybí orgány pro to, aby pochopili jeho báseň? Je zajisté řada jemných a hlubokých soudů básníků o básnických dílech, šťastných objevů, avšak stejně tolik přehmatů, které vyvěrají z impulsivnosti básnickovy, z jeho zaujetí pro vlastní svět představ a z představivosti, omezené vlast-

ním tvořením, a to vše je na obtíž jeho kritičnosti. Básník bude dobrým nebo snesitelným literárním soudcem v okruhu svých vlastních ideí (práve u čistých básníků přítomnosti bují vášnivý důchovní egoismus). Selže však tam, kde ideje jsou v rozporu s jeho cítěním a myšlením. Básníci přiznávají básníku právo, aby podle svého vnitřního přesvědčení převracel tradiční představy v paradoxní opak. Věda a kritika vidí věci jasněji, „objektivněji“ — dávají básníku každou myslitelnou svobodu, avšak staví se mu na odpor tam, kde se mýlí, kde nejde o pouhá tvůrčí tajemství, která nikdo nezná, nýbrž o zřejmé estetické nebo logické chyby. Předpokladem ovšem je, že vědec nebo kritik náleží k umělcům svého povolání, kteří mají jiskru básnického ducha, jež je však nevede k vlastnímu dílu, nýbrž k hlubokému chápání cizích děl; kteří tedy mají v sobě tak říkajíc pasivní umělectví.

Nikdo však nemůže popřít, že především denní kritika, pokud projevuje nezlomnou vůli k spravedlnosti a odvalu bojovat proti předsudkům nebo stranickému egoismu, skromně přispívá k tomu, že říše umění se rozrůstá. Je nutno míti úctu k těmto dělníkům ve službách denních potřeb,

kteří si zachovali duši schopnou nadšení i bojovnou — v opak k řemeslníkům, funkcionářům stran a nesvědomitým spekulantům ve svém povolání.

To, co se básníkovi promíjí jako subjektivní a básnická přemíra lásky nebo nepřátelství, to, o čem se u něho mluví jako o zvláštním duchovním projevu, to se někdy kritikovi má za zlé. Ten se má ihned rozhodnout. Jeho pohled musí v mžiku rozeznat podstatné od nepodstatného. Rozhlédnout se hbitě po zemi básníkově, vytušit duchovní původ, hodnotit, zjistit význam jeho pro budoucnost. Kolik básníků má jméno a slávu teprve od něho! A literární věda? Ta se drží — aspoň z části — opodál každodenních soudů, přenechává dennímu kritikovi odium omylu, sbírá, odhaduje, uvažuje, až nadejde okamžik, kdy již není nebezpečno vystavět z díla a života básníkovy duchaplně metodickou stavbu. Básník teoreticky uznává za kritika jen básníka, prakticky však touží po soudu chápajícího kritika; postrádá úsudek povolaného literárního vědce, jemuž má za zlé, že vysokomyslně odmítá vyjádřiti se o denní tvorbě. Vědec, jenž by se mohl velmi vydatně účastniti produktivní kritiky, zdráhá se se-

stoupiti do „nížin“ kritické polemiky dne a vede silnou čáru mezi sebou a přezíranou denní kritikou, bez které však nemůže býti. A kritik, pokud netrpí stavovskou pýchou, jež mu dává pocit, že je duchovním vládcem nad poesíí i vědou, cítí se osamělým mezi oběma póly, kde s ním obě strany zácházejí milostivě podle chuti a nálady a opovrhují jím.

K negativním soudům básníků o vědcích a kritikách vedly bláhové soudy kritiků, jimž Bůh odepřel nejelementárnější dar pochopiti dílo, kteří ulpěly na vnějšnostech a nedali na sebe působiti duchem, jenž dílo stvořil; soudy duší, které oklepávaly metrum a rým a neměly sluch pro hlubší tóny, které tvoří hodnotu díla; učená pojednání, která nemají potuchy o duchu nové doby a jejich vlastních zákonech a která ji chtějí zardousiti estetickými soudy jiných dob.

Básníci si stěžují, že se literární věda nedovede dostatečně a správně vypořádat s písemnictvím živých autorů a že jí chybí chápavost pro to, co je podstatné, totiž pro poesii a básnického ducha. Jak již řekl Grillpalzer o Gervinovi: „Gervinus nerozumí ani zbla ze svého předmětu, poesie!“ Platilo-li to dříve, platí to i nyní tím více. Má-li

se dosáhnout toho, aby se z naší většinou nazpět hledící literární vědy stal orgán živého vědeckého života pro přítomnost, nezbyvá, než aby povolání se neštíteli zasahovati aktivně do literárních bojů dne, bojovati a souditi, pomáhati a smiřovati. Bedlivě pozorovati a snažit se vésti duchy, rozpoznávati talenty, brániti konjunkturním lovcům a snobům. Jinými slovy: Umělcům mezi vědci je zůstaveno oklikou přes tisk, přes denní kritiku obnoviti porušenou a ohroženou důvěru k poesii a k básníkům.

Přeložil B. P.

ZA + FRANTIŠKEM ODVALILEM

Básník František Odvalil byl člověk, o jehož vzácných vlastnostech jest opravdu dovoleno mluvit až po smrti, tak jako světce až po smrti smíme nazývat jejich pravým jménem. Byl to kněz, pro něhož evangelium nebylo jen posvátným slovem, jak se káže jiným a na něž se v životě příliš nedá. Odvalil byl muž Boží v pravém smyslu slova, duše okřídlená duchem opravdové chudoby, asketa ne tak povahou, což ještě není mnoho, ale z vůle. Odpíral si, aby dával jiným. Byl to dárce, jenž na sebe nemyslel, snad ani ne v poslední řadě, jenž prostě žil, aby činil dobře bližnímu. Dával se celý Bohu a tvorům Božím, maje na starosti ještě více temnoty duše než strasti hmotné. Byl to muž celý, který znal boj s tělem, světem i ďáblem, a který je přemáhal tak, jak tomu chce svatý Jakub: dobročinním, prostotou až andělskou, chudobou, odpíráním bez vnějších gest, ale s úpornou vůlí.

Odvalil byl nad to umělec ryzího zrna, básník, je muž poesie byla nezbytnou částí života, je muž sen nebyl útekem ze skutečnosti, ale rozmnožováním slávy přijaté z rukou Božích. Nic mu nebylo protivnějšího nad vnějškové esthetství. Vřelo v něm příliš dobrých vášní, příliš miloval, příliš nenáviděl, příliš litoval nešťastných a zbloudilých, aby mohl ustrnouti, byť na chvíli, v nějakém postoji literáta. Neznal škol, neznal směrů a jejich ubohé, chvilkové slávy, znal umění jedno a pravé. Pro krásu trpěl, snášel ústrky a příkoří, pro ni se zavíral do samot. Jeho

dílo bylo málo známo, ačkoli by si byl přál ne nějaký vnější úspěch, ale pochopení mnohých. Je dosud skryto jako zrno na sýpkách. Stane se chlebem a semenem až příštím generacím. Mládež dneška, jež se vrací k Dykovi (k Dykově ryzí tvorbě básnické, ne k jeho veršům politickým), najde i Františka Odvalilu. Ti, kteří dnes opět procitají k lásce k domovu, budou rozradostněni nejedním objevem, až otevrou knížky Odvalilovy. Najdou tam, třeba v cyklu „Měsíců“, krásné kresby krajin, teskné a velmi hluboko zabírající, najdou legendy a koledy sladce primitivního půvabu („Byl kdys jeden vůl“) dojemné v nejčistším smyslu slova, bez příděchu sentimentality. Najdou tam srdce básníka, jež bilo v odříkání a očekávání, plné laskavého smutku. Sám si o něm jednou zapěl :

*Srdce, co je srdce ?
Džbáneček bliněný,
do koutečka na lištu
v jizbě postavený.*

*Sluší tomu džbánku
kytka rudých květů,
ale bez ní, Bože,
zavazí jen světu.*

Odpočín v pokoji, ty dobré srdce, pokorný džbánku s hrstí slziček a zvonků z kvetoucích mezi naší země. Nepochybujeme o tom, že je věčný Hospodář vlídně postavil na lištu, již sám jeho Syn v dobách života skrytého urobil do pokojíka Panny Marie.

Bobuslav Reynek.

Stát a umění.

(V dubnu 1938. Bez poznámek J. F.)

Okresní úřad v Dačicích.

Číslo 8663/1-III. Neperiodický tiskopis »41. Archy«, ročník 1938, sbírka II. zabavení. Dačice, dne 4. dubna 1938.

P. T. Antonie Florianová ve Staré Říši.

Okresní úřad v Dačicích v dchodě se státním zastupitelstvím v Jihlavě zabavuje Vám podle ustanovení § 487 trestního řádu neperiodický tiskopis »41. Archy, ročníku 1938, sbírka II.« a zakazuje Vám další vydávání tohoto tiskopisu.

Arch »Jean Giono Pacifista«, arch »Zoufalcům zítřka«, pak v archu Filosofie vojenská od André Roujoua celá stať označená čís. 9 na straně 4. tvoří skutkovou podstatu zločinu a přečinu § 15 čís. 1., 2., 3., zákona na ochranu republiky. Text v archu »Poznámky J. F.« na straně 15. řádek 11. od slov »nebylo tupě protestantské...« až na stranu 16. řádek 4. po slova »ze zahrňavající prostřednosti« tvoří skutkovou podstatu přečinu § 303 trestního zákona.

Zároveň se vybízíte, abyste ihned vydal(a) veškeré výtisky tohoto čísla velitelství četnické stanice ve Staré Říši.

Okresní hejtman:

Jméno nečitelné.

Bez úředního razítka.

Necelá dvě procenta. Nedávno přinesly noviny výkaz částek, které stát (československý) v roce 1936 věnoval na kulturní práci. Podle tohoto výkazu bylo věnováno na písemnictví 550.000 Kč, na hudbu 5,566.000 Kč, na divadla 15,000.000 Kč, na výtvarné umění 4,056.000 Kč, na ochranu památek, archivnictví, na vědy historické a na musejnictví 4,430.000 Kč, celkem 29,602.000 Kč. Není úkolem tohoto článku srovnávat, bylo-li československé kultuře měřeno stejně jako různým hospodářským spolkům a korporacím, přece však jen nemůžeme si cdepřít, abychom nesrovnávali mezi sebou jednotlivé položky, věnované různým odvětvím kulturního života. Kontrast zvláště vynikne, převedeme-li částky na procenta; pak dostaneme tuto tabulku:

Divadla	50.7%
Hudba	18.8%
Ochrana památek atd.	14.9%
Výtvarné umění	13.7%
Písemnictví	1.9%

Tedy necelá dvě procenta na literaturu! Nezdá se vám, že se stát k literatuře chová trochu macešsky? A právě k tomu umění, které pomáhalo stát budovat, bez něhož by byl nevznikl, k umění, které je konsumováno nejširšími vrstvami. Nezávidíme na př. divadlům, Avšak víme-li, že jsou někdy státem podporována i ta divadla, která místo aby pracovala umělecky, hrají z větší části jen módní šlágry, je nám tím více líto, jak stát »podporuje« ony umělecké literární podniky, které umírají jeden po druhém, protože se nemůže najít dost soukromých zájemců. Vzpomeňme jen kolik vážných kulturních revuí již zaniklo a kolik jich živoří, protože nakladatel při nejlepší vůli nemůže získat dostatečný počet odběratelů. Nebo za jak ubohých honorářů — a často vůbec bez honorářů — je třeba psát články a studie!

Ale ještě jedna všetečná otázka se naskytuje. Af pře-

mýslíme jak chceme, nemůžeme se dopočítat, co bylo za oněch 550 tisíc v roce 1936 pořizeno. Vždyť státní ceny za literaturu nedělaly víc než 50.000 Kč. Šetřilo se při nich tak, že za porotce se jmenovali jen státní úředníci, kteří musili tuto práci dělat zdarma z titulu své úřední funkce.

Nad těmi necelými dvěma procenty, jež stát věnuje ze všech položek na kulturu, na písemnictví, měli by se odpovědní činitelé velmi zamyslit! — vk (Článek ten- to jest z běžného tisku.)

Devisové osvědčení bez přidělu devis

(z novin).

Člověka, který je — ač nerad — donucen, aby projednal nějakou svou věc se státním úřadem, se zmocní vždycky a předem temný nepokoj, neboť hned tuší, že tato věc, která se zdá zdravému rozumu úplně prostá a jednoduchá, narazí tam na zvláště dobře promyšlené bludůstě, z něhož se strana vymotá po mnoha a mnoha pochůzkách, ústřích a trápeních často takovým způsobem, že se o tu svou věc přestane starat vůbec.

Napsal jsem se svými přáteli knihu, Cizina se o ni zájímala a mezi jinými si tuto českou knihu koupilo jedno nakladatelství ve Švédsku a dalo si ji přeložit do švédštiny. Na celém světě je zvyk poslat autoru několik tak zvaných autorských výtisků, to jest několik těch knih zdarma, protože autora právem zajímá, jak asi kniha v cizím rouše dopadla. Takovou zásilku dostanete i ze Švédska. Totiž nedostanete. Tak rychle vrabec neskáče. Pošta vám doručí lístek — porto si musíte zaplatit — že ta zásilka je na celním úřadě v Brně. Na tom lístku máte hned poznamenáno, že zboží musí být do týdne vyzdvih- nuto.

Kdo má jen ubohý mozek normálního člověka, vezme si průkaz o své totožnosti, jde na celnici podá lístek a řekne: — Došly mne autorské výtisky. Račte zásilku otevřít a přesvědčit se, že mluvím pravdu. Na těch švédských knihách jsem podepsán jako autor.

»Dobře, pane, ale musíte mít devisové osvědčení od Národní banky z Prahy.«

Aha, neporrozuměl mi.

— Ne, prosím, to jsou knihy zdarma. Nebudu je platit. Nepotřebuji na to žádných devis, naopak doufám, že za své knihy nějaké devisy Československu přinesu!

»To je lhostejné, musíte mít od Národní banky —«

— Já nechci z Národní banky ani jedinou švédskou korunu. Naopak já Národní bance švédské koruny prodám.

»Pane, to je málo platné, my musíme poslouchat nadřízené. Máme předpis a tam o autorských výtiscích není ani slova.«

— Tak je ten předpis — hm ten předpis je, myslím, vadný.

»Ale je to předpis. Musíte mít z Prahy —«

— Kdy já to dostanu? To budu musít čekat aspoň tři dni než —

»Co tři dni? Měsíc, pane!«

— A ta Národní banka bude vědět lépe než vy, co jsou to autorské výtisky? Což když ta Národní banka, která je v Praze — —,

Úředník krčí rameny: »Musíte mít devisové osvědčení. Můžete chtít devisové osvědčení bez přidělu devis!«

Ano, ano, bez přidělu devis. Požádám: Bez přidělu devis, s přidělem rozumu. Když ten celý život byl zahra-bán do papírů a fasciكل, kdož ví, jak to s tím přidělem bude. Člověk už dnes nevěří, že to může být jednoduché.

Bojím se, jak se ta aféra dále vyvine. olo

Ernest Hello :

Hvězda tří Mágů

Často byla pronesena otázka, jaká byla hvězda Mágů. Jedni se domnívali, že to byla hvězda naprosto zázračná, která povstala náhle mimo zákony přirozené a nemající nic společného s hvězdářstvím. Jiní řekli: Obyčejná hvězda nemohla by nikdy označiti nějaký dům zvlášť, mohla by snad označiti všeobecně nějakou zem, ale nepoznamenala by zřetelným způsobem určitý chlév, musil by to býti tedy nějaký povětroň blízky zemi. Jiní konečně brali útočistě ku třetímu výkladu, dlouze vyloženému v malých Bollandistech.

Dle jedné domněnky hvězdářské, přijaté Dr. Seppem, nová hvězda mohla se náhle objeviti spojením tří oběžnic. Roku 1604 bylo pozorováno hvězdáři spojení tří oběžnic: Saturna, Jupitera a Marta. Nová hvězda objevila se najednou mezi Martem a Saturnem blíže Hadonoše. Tato hvězda třpytila se neobyčejným jasem a šířila kolem sebe světlo barevné. Soudilo se dle toho, že podobné spojení, jež by mohlo způsobiti podobný účinek, se udá každých osm set let.*) Neboť Saturn a Jupiter potřebují kolem osmi set let, aby proběhli zvěrokruhem.

Sedm období asi po osmi stech letech uplynulo již od stvoření světa, období, která by se mohla zdáti dny vývoje lidstva:

Od Adama k Henochovi;
od Henocha do potopy;
od potopy k Mojžíši;
od Mojžíše k Isaiášovi;
od Isaiáše k Ježíši Kristu;
od Ježíše Krista ku Karlomanovi;
od Karlomana do doby moderní, označené vynalezením tisku.

Sedmý den by byl náš.

Jest tedy hvězda Mágů výsledkem spojení hvězdářského aneb hvězdou přímo zázračnou?

Nikdo to neví. Buď tomu jakkoli, Bůh vytvořil řád přirozený stejně jako řád nadpřirozený, a jeho činnost jest stejně smyslům patrna, stejně prozřetelná v obou případech. Zlato, jež jest mocí, kadidlo, jež jest adorací, myrha, jež jest pokáním, byly přineseny Ježíši Kristu z výslovné vůle Boží, zjevené hvězdou a osvědčené králi.

Pozn: Kdyby takové periody mohly dát podklad pro Hvězdu Nové Smlouvy, pak by byly asi po 870 letech. Ony „dny vývoje lidstva“ byly by zase jiné. – Ale i jinak se zdá, že nutno přijmouti přece jen jiný a původní výklad jak pro „Hvězdu Tří Mágů“, který naznačuji v článku jiném, tak i pro „dny“, o nichž – dá-li Bůh – připravím výklad pro rok příští podle Josefa Floriana.

JAROSLAV KOLMAN CASSIUS

Lyrická dramata. Sbírký České básně, svazek 22. Vytiskla Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie v Brně, vydal Fr. Borový v Praze 1937. Formát 19¹/₂ cm × 12 cm, stran 60. Brož. Kč 15–, váz. Kč 25–.

Paul CLAUDEL

Díseň Epifanie. Přeložil O. F. Babler. K Epifanii I. P. 1938, vydali Bohuslav Durych a Vlastimil Vokolek, vydavatelé edice Delfin svým přátelům. Vytiskáno 100 exemplářů v knihtiskárně V. Vokolka a syna v Pardubicích. Dřevoryty ryl Vojmír Vokolek. Formát 25 cm × 17¹/₂ cm, stran 16. Čtyr krásné dřevoryty. Dar p. Vokolka. Vzácný tisk.

Robert Louis STEVENSON

Essaye. Z angličtiny přeložil Jan Čep. Frontispice (podobizna autorova) do linolea vyryl Michael Florian. Dobrého Díla svazek 128., v dubnu 1938. Podle osnovy A. Lískovce vytiskla knihtiskárna Václava Horáka v Prostějově. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Bylo tištěno: A 50 výtisků na holand. ruč. papíře Panekoek, B 100 výtisků na japanu, C 850 výtisků na pravém anglickém papíře. Formát 17 cm × 10¹/₂ cm, str. 72. Původně A za 30 Kč, B za 17 Kč, C za 12 Kč.

Dr. Oldřich KARLÍK

Význam panensví v mravním životě podle sv. Ambrože. Spisů cyrilometodějské fakulty bohoslovecké v Olomouci čís. 4. Nákladem vlastním. V komisi Matice cyrilometodějské v Olomouci. Vytiskli Lidové závody tiskařské a nakladatelské spol. s r. o. v Olomouci 1931. Formát 24 cm × 16 cm, str. 144, za 17·50 Kč.

Henri POURRAT

V trávě tři údolí. *Fragmenty z knihy Dans l'herbe des trois vallées.* Předmluvu napsal Jan Čep. Přeložil Josef Heyduk. Upravil Oldřich Menhart. Se svolením autora vydalo několik přátel jeho díla. 200 výtisků z Menhartovy antikvy zhotovil Karel Kryl v Novém Jičíně. Formát 14¹/₂ cm x 9 cm, str. 44. Tisk dvojbarevný. Soukromý tisk.

Knížička jest vyzdobena znaky starých auvergneských papíren.

Fr. OBERPFALCER

Vyznání na mučidlech. Texty ze starých knih černých, jinak smolných. Vydal Fr. Oberpfalcer, docent Karlovy university. Grafická úprava, obálka i vazba od Frant. Muziky. Vytiskla Polygrafie v Brně s přispěním Národní rady badatelské nákladem firmy Fr. Borový v Praze r. 1937. Formát 21¹/₂ cm x 13¹/₂ cm, stran 360. Brož. 35 Kč, váz. 47 Kč.

Dr. Oberpfalcer předeslal knize obsáhlý a zajímavý výklad o povaze a obsahu smolných knih. Text ilustrují dobové rytiny.

Gunnar Gunnarson

Vikivaki. Z dánštiny přeložila M. Lesná-Krausová. Dřevoryt a grafická úprava Cyrila Boudy. Vytiskla »Osvěta«, společnost s o. r. ve Valašském Meziříčí pro Topičovu edici Bílé knihy. Formát 22 cm × 13¹/₂ cm, str. 226. Původně za Kč 32^{.-}, váz. v plátně Kč 42^{.-}.

Alexandra RACHMANOVA

Studenti, láska, čeka a smrt. Denik ruské studentky. Z němčiny přeložil František Hrbek. Fotografie, použité na obálce, zapůjčil laskavě Památník osvobození v Praze. Vydalo v únoru léta Páně 1938 nakladatelství »Vyšehrad« v Praze jako 1. svaz. II. ročníku knih Katolického Literárního Klubu. Vytiskla Československá akciová tiskárna, filiálka v Českých Budějovicích. Formát 20 cm × 13 cm, stran 332. Cena brož. Kč 28^{.-}, váz. Kč 38^{.-}.